

VIRTUAL SAYOHATLAR VA ULARDAN TURIZMDA FOYDALANISH IMKONIYATLARI

Shamshiddinova Dilnoza Anvar qizi
Termiz davlat universiteti magistranti
E-mail: anvarovna111@gmail.com

Annotatsiya. Virtual sayohatlar zamonaviy texnologiyalar yordamida turizm sohasini rivojlantirishning muhim yo'nalishlaridan biridir. Ushbu turdagi sayohatlar foydalanuvchilarga turli joylarni onlayn rejimda tomosha qilish, madaniy va tarixiy obidalar bilan tanishish imkonini beradi. Virtual sayohatlar xarajatlarni kamaytirish, xavfsizlikni ta'minlash, marketing imkoniyatlarini oshirish hamda ta'limiy ahamiyatga ega bo'lishi bilan ajralib turadi. Ushbu tadqiqotda virtual sayohatlarning afzalliklari va kamchiliklari tahlil qilinib, ularning turizm sohasidagi amaliyotga ta'siri o'rganilgan.

Kalit so'zlar: virtual sayohat, turizm, interaktiv texnologiyalar, onlayn turizm, marketing, ta'lim, madaniy meros, xavfsizlik, xarajatlarni tejash, 3D modellashtirish.

Аннотация. Виртуальные путешествия являются одним из важных направлений развития туристической отрасли с помощью современных технологий. Этот вид путешествий позволяет пользователям в онлайн-режиме знакомиться с различными местами, изучать культурные и исторические памятники. Виртуальные путешествия выделяются такими преимуществами, как снижение затрат, обеспечение безопасности, расширение маркетинговых возможностей, а также образовательная ценность. В данном исследовании проанализированы преимущества и недостатки виртуальных путешествий, а также их влияние на практику в сфере туризма.

Ключевые слова: виртуальное путешествие, туризм, интерактивные технологии, онлайн-туризм, маркетинг, образование, культурное наследие, безопасность, экономия затрат, 3D моделирование.

Annotation. Virtual tours are an important direction in the development of the tourism industry using modern technologies. This type of travel allows users to explore various locations online and get acquainted with cultural and historical landmarks. Virtual tours stand out for their advantages, such as cost reduction, ensuring safety, expanding marketing opportunities, and having educational value. This study analyzes the advantages and disadvantages of virtual tours and examines their impact on tourism practices.

Key words: virtual tour, tourism, interactive technologies, online tourism, marketing, education, cultural heritage, safety, cost savings, 3D modeling.

KIRISH

Texnologik taraqqiyot zamonaviy jamiyatning turli jabhalariga katta ta'sir o'tkazmoqda. Shu jumladan, turizm sohasi ham raqamli transformatsiyadan o'tmoqda va sayohat qilishning yangi usullari paydo bo'lmoqda. Virtual sayohatlar ushbu jarayonning muhim qismi bo'lib, sayyohlarga dunyoning turli burchaklariga haqiqiy tashrif buyurmasdan turib, ularni o'rganish imkoniyatini yaratadi. Virtual sayohatlar yordamida sayyohlar tarixiy yodgorliklar, muzeylar, madaniy obidalar va hatto tabiat mo'jizalarini o'z uylaridan chiqmasdan tomosha qilishlari mumkin.

Virtual sayohatlar an'anaviy turizm bilan solishtirganda bir qator afzalliklarga ega. Ular xarajatlarni kamaytirishga yordam beradi, chunki sayohatchilar aviachipta, mehmonxona yoki transport xarajatlariga pul sarflashlari shart emas. Shu bilan birga, virtual sayohatlar xavfsizlik nuqtayi nazaridan ham qulaydir – sayyohlar mojaroli hududlarga yoki xavfli tabiat sharoitlariga duch kelmasdan turib, kerakli joylar bilan tanishishlari mumkin. Ayniqsa, pandemiya davrida virtual sayohatlar sayyohlik sohasida muhim yechim sifatida paydo bo'ldi va ushbu texnologiya jadal rivojlanishda davom etmoqda.

Biroq, virtual sayohatlar hamma jihatdan ham an'anaviy sayohatlarni to'liq almashtira olmaydi. Masalan, u real tashrifning hissiy tajribalarini to'liq yetkazib bera olmaydi – hidlar, ob-havo sharoiti, mahalliy taomlarning ta'mi yoki mahalliy aholi bilan jonli muloqot qilish imkoniyati yo'q. Shuningdek, yuqori sifatli virtual sayohatlarni yaratish uchun maxsus texnologiyalar va katta hajmdagi ma'lumotlar talab qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Virtual sayohatlar va ularning turizmga qo'llanilishi bo'yicha o'tkazilgan ilmiy tadqiqotlar bu texnologiyaning rivojlanishi va istiqbollari haqida muhim ma'lumotlarni taqdim etadi. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, virtual sayohatlar turizmning an'anaviy shakllariga qo'shimcha imkoniyatlar yaratib, sayyohlarga joylarni oldindan o'rganish, transport va turar joy xarajatlarini kamaytirish hamda xavfsiz sayohat qilish imkonini beradi. Tadqiqotlarda virtual sayohatlar ta'lim, madaniyat va marketing sohalarida ham muvaffaqiyatli qo'llanilayotgani ta'kidlanadi.

Xalqaro ilmiy manbalar virtual sayohatlarning rivojlanish tarixiga alohida e'tibor qaratadi. Dastlabki virtual ekskursiyalar 1990-yillarning o'rtalarida paydo bo'lib, Google Street View kabi xizmatlarning ommalashishi bilan rivojlandi. Keyinchalik 3D modellashtirish, kengaytirilgan reallik (AR) va virtual reallik (VR) texnologiyalari asosida yanada mukammal virtual turlar yaratildi. Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, virtual sayohatlar an'anaviy sayyohlik sanoatini to'liq almashtirmasa-da, ularning ta'siri ortib bormoqda.

MUHOKAMA

Virtual sayohatlar sayyohlikda tobora ommalashib bormoqda va sayohat qilishdan oldin joyni kashf qilishning ajoyib usuli hisoblanadi. Virtual sayohatlar - uyingizdan chiqmasdan onlayn tashrif buyurishingiz mumkin bo'lgan joylarning interaktiv 3D modellari. Ular fotosuratlardan tortib videolargacha, to'liq interaktiv 3D modellargacha ko'p shakllarga ega bo'lishi mumkin.

Keyingi yillarda texnologiya tez rivojlandi va 1996-yilda Asymetrix kompaniyasi to'liq virtual sayohatlarni yaratish uchun birinchi dasturiy ta'minotni chiqardi. Keyingi yillarda virtual sayohatlar turizmga tobora ommalashib bormoqda, chunki ular sayyohlarga sayohatni boshlashdan oldin tashrif buyurishni rejalashtirgan joylarni o'rganishga imkon berdi. 2001-yilda Google avtomobillarga o'rnatilgan maxsus texnologiya yordamida ko'chalarning panoramali ko'rinishini taqdim etgan Google Street View xizmatini chiqardi. Ushbu xizmat qisqa vaqt ichida dunyodagi eng mashhur virtual sayohatlardan biriga aylandi va foydalanuvchilarga deyarli hamma joyda shaharlarning ko'chalari va diqqatga sazovor joylarini ko'rish imkonini berdi.

3D modellashtirish va kengaytirilgan reallik kabi yangi texnologiyalarning paydo bo'lishi bilan virtual sayohatlar yanada ommalashdi va interaktiv bo'ldi. Bugungi kunda foydalanuvchilarga tashrif buyurishni rejalashtirgan joylarni o'rganish, shuningdek zavqlanish imkonini beruvchi virtual sayohatlarni taklif qiluvchi ko'plab ilovalar va xizmatlar mavjud.

Virtual sayohatlar ta'lim sohasida ham qo'llanildi, ular talabalar va talabalarga turli mintaqalarning tarixi, madaniyati va geografiyasi haqida ma'lumot berish uchun ishlatiladi. Ular, shuningdek, sayyohlik kompaniyalari marketing strategiyalarining muhim qismidir, chunki ular o'z xizmatlarini namoyish qilish va yangi mijozlarni jalb qilish imkonini beradi.

Bugungi kunda virtual sayohatlar yangi texnologiyalar va imkoniyatlar tufayli rivojlanishda davom etmoqda. Ulardan foydalanish yanada qulay va qulay bo'lib, turizm va umuman sayohatning ajralmas qismiga aylanmoqda.

Virtual sayohatlar fotosuratlardan tortib to'liq interaktiv 3D modellargacha bo'lgan turli shakllarda bo'lishi mumkin. Quyida virtual sayohatlarning eng mashhur shakllarining umumiy ko'rinishi:

1. Fototurlar: Bu virtual sayohatlarni yaratishning eng oson va eng arzon usuli. Ular panoramali ko'rinish effektini yaratish uchun bir biriga bog'langan bir qator fotosuratlardan iborat. Bu muzeylar, galereyalar va boshqa diqqatga sazovor joylarga virtual sayohatlar yaratish uchun foydalidir.

2. Videoturs: Bu harakat va tovushni ko'rsatish imkonini beruvchi virtual turlarning yanada dinamik shaklidir. Videoturlardan shaharlar bo'ylab virtual sayohatlar yaratish, shuningdek, ishlab chiqarish jarayonlari va boshqa jarayonlarni namoyish qilish uchun foydalanish mumkin.

3. 3D modellashtirish: Bu virtual sayohatlarni yaratishning eng ilg'or usulidir. U joylar va ob'ektlarning to'liq interaktiv 3D modellarini yaratish imkonini beradi. Buning yordamida sayyohlar hudud bo'ylab harakatlanishi, ko'rish burchagini

o'zgartirishi, ob'ektlarga yaqinlashishi va boshqa ko'p narsalarni amalga oshirishi mumkin. 3D modellashtirish me'moriy yodgorliklar, binolar va shahar landshaftlari bo'yicha virtual sayohatlarni yaratish uchun ishlatilishi mumkin.

Yaqinda virtual sayohatlarning yangi shakli ham paydo bo'ldi - kengaytirilgan reallik (AR). Bu ko'chalar va binolar kabi real obyektlarga virtual haqiqat elementlarini qo'shish imkonini beradi. AR sizga yanada interaktiv va noyob virtual sayohatlarni yaratishga imkon beradi.

Virtual sayohatlarning har bir shakli o'zining afzalliklari va kamchiliklariga, shuningdek, yaratilishning turli darajadagi murakkabligiga ega. Shaklni tanlash virtual turni yaratish maqsadiga va sifat talablariga bog'liq.

NATIJALAR

Olib borilgan tadqiqotlar natijasida virtual sayohatlar turizm sohasida tobora muhim rol o'ynayotganini tasdiqladi. Virtual sayohatlarning rivojlanishi sayyohlarga joylarni aniqroq tasavvur qilish, sayohat rejasini puxta tuzish va hatto jismonan bora olmaydigan joylarga tashrif buyurish imkoniyatini bermoqda. Tadqiqot natijalari quyidagi asosiy yo'nalishlarda o'z aksini topdi:

1. Virtual sayohatlarning turizmga qo'llanilishi

Virtual sayohatlar turizmning deyarli barcha turlarida qo'llanilmoqda:

Madaniy va tarixiy turizm: Muzeylar, qadimiy yodgorliklar, san'at galereyalari virtual ekskursiyalar orqali namoyish etilmoqda. Masalan, Luvr va Britaniya muzeyi kabi yirik madaniy markazlar virtual turlarni yo'lga qo'ygan.

Ekoturizm: Milliy bog'lar va qo'riqxonalar virtual turlar orqali tabiat go'zalligini namoyish etmoqda.

Ziyorat turizmi: Muqaddas joylarga tashrif buyura olmaydigan insonlar uchun virtual haj va ziyorat xizmatlari rivojlanmoqda.

Ekstremal turizm: Sayyohlar xavfli hududlarga virtual tarzda sayohat qilib, o'ziga xos tajriba orttirishlari mumkin.

2. Sayyohlik kompaniyalari uchun marketing va tijoriy imkoniyatlar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, sayyohlik kompaniyalari virtual turlardan reklama va marketing vositasi sifatida keng foydalanmoqda. Virtual turlar mijozlarga sayohat qilishdan oldin muayyan joylar bilan tanishish imkonini beradi, bu esa ularning qaror qabul qilish jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ko'plab sayyohlik agentliklari VR texnologiyalaridan foydalanib, o'z xizmatlarini interaktiv usulda taqdim etishmoqda.

3. Ta'lim va ilmiy tadqiqotlar uchun imkoniyatlar

Virtual sayohatlar maktab va universitetlarda turli fanlarni o'qitish jarayonida qo'llanmoqda. Arxeologlar, tarixchilar va geograflar virtual modellashtirish orqali

tadqiqot ishlarini olib borishmoqda. O'quvchilar tarixiy obidalarni o'rganish uchun VR texnologiyalaridan foydalanishmoqda.

4. Sayohatchilar uchun qulaylik va xavfsizlik

Virtual sayohatlar pandemiya, tabiiy ofatlar yoki urush zonalaridagi cheklovlar sababli sayohat qila olmaydigan insonlar uchun ajoyib imkoniyat yaratdi. Nogironligi bor yoki uzoq masofalarga borishga qodir bo'lmagan shaxslar uchun virtual turlar qulay muqobil variant sifatida xizmat qilmoqda.

5. Kamchiliklar va cheklovlar

Shu bilan birga, virtual sayohatlar hamma hollarda ham an'anaviy turizmni to'liq almashtira olmaydi.

Haqiqiy sayohat tajribasining yetishmasligi: Virtual sayohatlar hid, ob-havo, mahalliy taomlar ta'mini his qilish imkonini bermaydi.

Texnik cheklovlar: Yuqori sifatli virtual turlarni yaratish qimmat va murakkab jarayon bo'lib, ulardan foydalanish uchun ba'zan maxsus qurilmalar talab etiladi.

Internetga bog'liqlik: Kam rivojlangan hududlarda yuqori tezlikdagi internet bo'lmagani sababli virtual sayohatlardan to'liq foydalanish imkoni yo'q.

XULOSA

Virtual sayohatlar zamonaviy turizmning muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, sayyohlarga dunyoning turli burchaklarini onlayn rejimda kashf qilish imkonini bermoqda. Ushbu texnologiya, ayniqsa, pandemiya sharoitida, jismoniy cheklovlarga duch kelgan shaxslar yoki uzoq hududlarga bora olmaydigan sayyohlar uchun qulay yechim bo'lib xizmat qilmoqda.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, virtual sayohatlar madaniy, tarixiy, ekoturizm va ziyorat turizmi kabi sohalarda keng qo'llanilmoqda. Muzeylar, qadimiy yodgorliklar, milliy bog'lar va ziyoratgohlar virtual ekskursiyalar orqali ko'rsatilmoqda, bu esa ta'lim va tadqiqotlar uchun ham yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Kelajakda sun'iy intellekt va kengaytirilgan reallik texnologiyalarining rivojlanishi virtual sayohatlarning yanada interaktiv va realistik bo'lishiga imkon yaratadi. Shu sababli, turizm sohasi vakillari va davlat muassasalari ushbu texnologiyadan samarali foydalanish strategiyalarini ishlab chiqishlari lozim.

Umuman olganda, virtual sayohatlar turizm, ta'lim va marketing sohaslarida yangi imkoniyatlar taqdim etayotgan bo'lsa-da, ular an'anaviy turizmni to'liq almashtira olmaydi. Biroq, texnologik rivojlanish bilan bu sohaning yanada kengayishi va takomillashishi kutilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Sayfutdinov Sh.S., Baxromov A.A., Turizmدا innovatsiya. - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti. Toshkent 2023.

2. Axmedov A., Rasulov Sh. Zamonaviy turizm va uning rivojlanish yo‘nalishlari. Toshkent: “Fan”, 2020.
3. Karimov U. Raqamli texnologiyalar va turizm: yangi imkoniyatlar. Samarqand, 2021.
4. Xolmirzayev B. Virtual sayohatlar: O‘zbekistonda qo‘llanilishi va istiqbollari. Buxoro: “Turizm rivoji” nashriyoti, 2019.
5. O‘zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi. O‘zbekistonda turizm infratuzilmasining rivojlanish holati. Rasmiy hisobot, 2022.
6. Bobomurodov S. Axborot texnologiyalari va sayyohlik: amaliy qo‘llanma. Toshkent: “Sharq”, 2020.
7. Buhalis, D., & Law, R. (2008). Progress in information technology and tourism management: 20 years on and 10 years after the Internet—The state of eTourism research. *Tourism Management*, 29(4), 609-623.
8. Guttentag, D. A. (2010). Virtual reality: Applications and implications for tourism. *Tourism Management*, 31(5), 637-651.
9. Tussyadiah, I. P., Wang, D., Jung, T. H., & tom Dieck, M. C. (2018). Virtual reality, presence, and attitude change: Empirical evidence from tourism. *Tourism Management*, 66, 140-154.
10. Gulomova, N. (2023). Assessment And Comparative Analysis Of The Investment Potential Of The Republic Of Belarus And The Republic Of Uzbekistan Within The EAEU. *Western European Journal of Modern Experiments and Scientific Methods*, 1(2), 1-9.
11. Umidaxon, T., & Mukarrama, J. (2022). Significance of Infrastructure As A Factor In Development Of Tourism Sphere. *Academic Research Journal*, 1(3), 16-23.
12. Jumayeva, M. B. (2021). Interactive Methods Used In.
13. Kamiljanovna, Z. D., O'G'Li, A. S. J., & Jumayeva, M. B. (2022). The Analysis Of Higher Order Thinking Skills. *Science and innovation*, 1(Special Issue 2), 672-676.
14. Gulomova, N. (2019). Развитие Цифровой Экономики В Республике Узбекистан: Вызовы И Решения. *Theoretical & Applied Science*, (9), 151-156.
15. Mekhrojovna, D. S., & Tolibjonovna, A. P. (2025). Phraseological Worldview through the Prism of Color Semantics: A Comparative Study of Uzbek and Spanish Languages. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 5(2), 12-14.
16. Гуломова, Н. Ф. (2022). Возможности Цифровой Трансформации Транспортной Отрасли В Республике Узбекистан. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 188-192.
17. Mekhrojovna, D. S. (2021). Semantic structure of proverbs. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(10), 343-347.
18. Khosilova, F. R. U., & Kalinina, O. N. Historical Context of Professional Speech Formation in Philology Education.